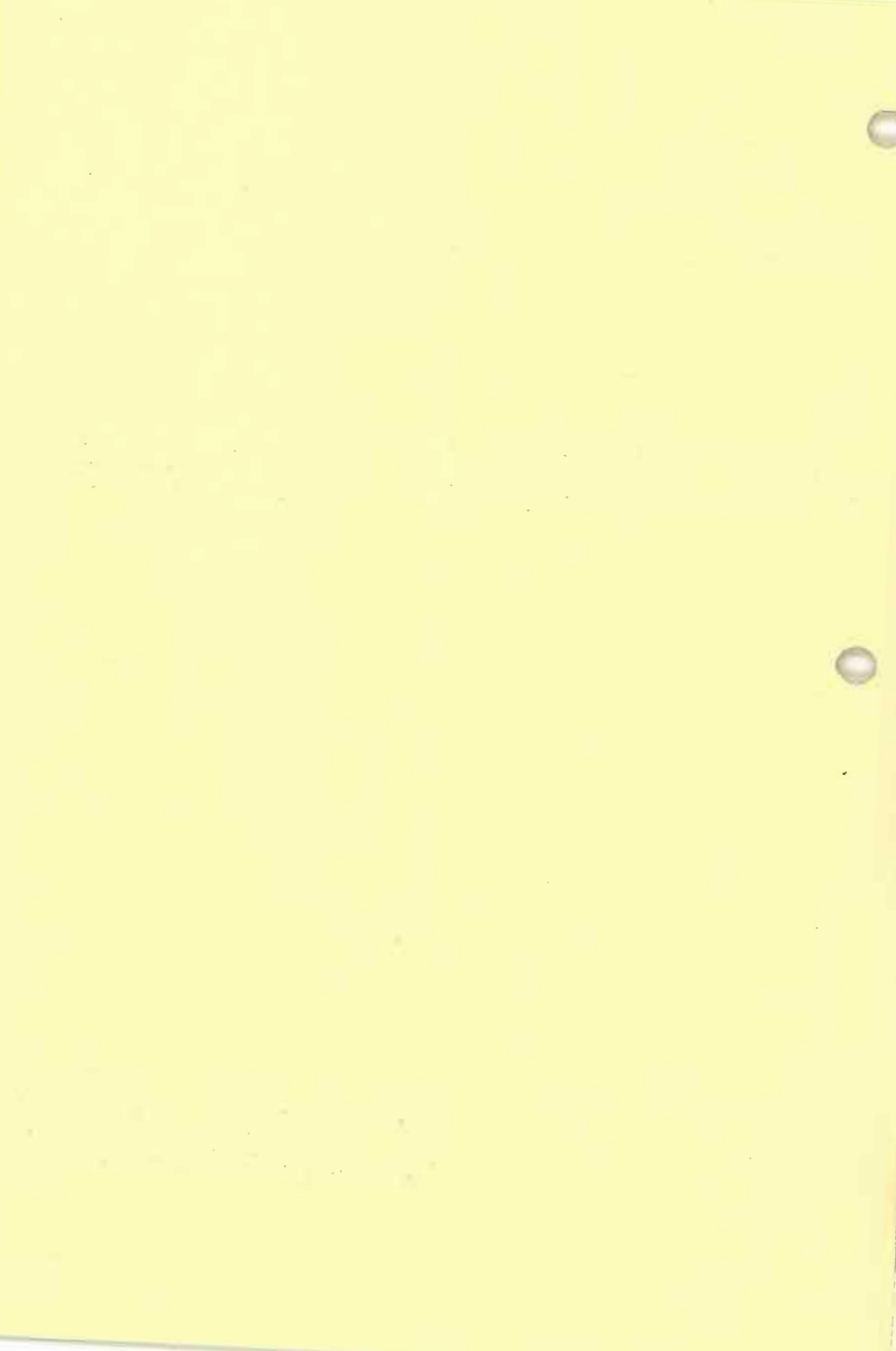

rapport van de commissie

POLITIEKE KOERS

CDA christen
democratisch
appèl

I. Het beleid en het optreden van kabinet en fractie.

Bij het beoordelen van het door kabinet en fractie gevoerde beleid dienen enige klimaatfactoren in gedachten te worden gehouden:

1. De regeringsverklaring is uitgebracht op 16 januari 1978. Daarna moest een begroting van het vorige kabinet behandeld worden.
2. Er lagen nog al wat zaken, die niet of nauwelijks aan uitwerking toegekomen waren, maar die veelal wel gepresenteerd waren (de nota Inkomenspolitiek, het complex van het Eén-procentsbeleid enz.).
3. Tijdens de kabinetsformatie van 1977 had de fractie een voorkeur voor een regeringscoalitie met de PvdA.
4. Op 22 september 1977 had de fractie een regeerakkoord gesloten met PvdA en D'66, maar de houding van de PvdA stond het beoogde kabinet in de weg.
5. Onder de huidige regeringscombinatie werkt de fractie met de coalitiepartner op basis van een zeer krappe parlementaire meerderheid.
6. Kabinet en regeringsfracties worden geconfronteerd met een uiterst moeilijke financieel-sociaal-economische situatie.

Het feit, dat de CDA-bewindslieden in het kabinet geen „aan-de-weg-timmeraars" zijn verzwakt de beeldvorming van het optreden van het kabinet. Daar komt bij dat Bestek '81 als een dikke, maar niet te vermijden, (tijd-, energie- en goodwill-verslindende en de rest van het beleid overschaduwende) wolk boven het kabinet hangt.

Bestek '81 heeft nog al wat problemen voor het kabinet opgeroepen, deels onvermijdelijke, deels wel degelijk vermijdbare. De noodzaak van de hoofdlijnen van een program als Bestek '81 wordt door de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk en zijn politici onderschreven, heelaas in verschillende toonaarden.

Maar:

- gelijk hebben is nog wat anders dan gelijk krijgen. Ook wanneer men gelijk heeft (en de in juni 1976 in betere economische tijden geschreven „Een-procents-nota" van Den Uyl ondersteunt het gelijk van het kabinet) moet men toch trachten gelijk te krijgen en moet men daarbij de voorzienbare reacties van betrokkenen incalculeren;
- hoewel Bestek '81 goede intenties bevat ten aanzien van de maatschappelijke verandering (over het al dan niet voldoende zijn ervan kan getwist worden en wordt getwist), zijn die onvoldoende overgekomen en vonden zij te weinig weerklank bij het maatschappelijk draagvlak.

Bij Bestek '81 zijn kwesties van presentatie en het zien en leggen van verbanden en het inschatten van de maatschappelijke haalbaarheid van veel belang. Een akelig voorbeeld van een op eenstapeling van minder gelukkige taxatie, presentatie en reactie is de kwestie van de f 10, die via f 5 in het niet verdween. Een dergelijke eigen bijdrage had gevraagd kunnen worden in een context, zoals de motie-Lubbers later moest vragen. Toen het duidelijk verloren bleek, had het met een royaal gebaar, en niet bij stukjes en beetjes, weggegeven moeten worden. De gang van zaken, zoals hij nu is geweest, maakt zowel kabinet als fractie tot verliezers. Verloren zaken moet men zich niet uit handen laten wringen.

Ten aanzien van de reactie op Bestek '81 moet men zich ook realiseren dat het oordeel over de wijze van presenteren mede bepaald wordt door de manier waarop de fractie een dergelijke maatregel kan oppakken. De reactie van de fractie is mede beïnvloed door het bestaan van bepaalde meningsverschillen tussen fractie en kabinet over de inhoud van Bestek '81. Het kabinet had een andere taxatie van de bereidheid tot inkomensmatiging dan de fractie. Veel mensen geloven niet in de formule, dat meer winst ook meer werk oplevert. Velen in den lande achten het juist dat actieven en niet-actieven gelijk opgaan. Niemand in Nederland heeft een patent-oplossing

voor de huidige werkgelegenheidsproblematiek. Bestek '81 is ten onrechte op ons volk overgekomen als een bezuinigingsnota en niet als een plan voor de werkgelegenheid.

De bestaande contacten tussen de vakbeweging en individuele bewindslieden, die veelal een incidenteel karakter hebben, zouden verbreed moeten worden tot structurele contacten tussen de vakbeweging en delegaties uit de ministerraad, waaraan ook de minister-president dient deel te nemen. In deze contacten moeten beide kanten open staan voor elkaars opvatting en het bestaan van dit overleg moet ook terug te vinden zijn in hun opstelling. De indruk bestaat dat het aan dat laatste wel eens schort bij een deel van de vakbeweging. De voornoemde structurele contacten zouden ook moeten worden gelegd met de organisatie van werkgevers, boeren, tuinders en middenstanders, alsmede met maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in de sector van het welzijnsbeleid.

Mutatis mutandis geldt een en ander ook voor de fractie.

Het eigen bestaan in verhouding tot VVD en PvdA is een heikel punt voor het CDA. De indruk wordt soms gewekt, dat de fractie zich te weinig als zelfstandige politieke beweging manifesteert. Dat komt naar buiten over als een houding van aarzeling en onzekerheid en een gebrek aan zelfvertrouwen. Het CDA, met name de fractie, moet voor zichzelf en het eigen program durven kiezen.

Vanzelfsprekend mag het bestaan van de coalitie en het regeerakkoord niet weggeredeneerd worden. De coalitie heeft het CDA aangegaan en die moet naar eer en geweten (let wel: ook haar geweten, en dat moet rekening houden met het program) nageleefd worden. Het regeerakkoord ligt er, zowel voor fractie als kabinet. Het bevat echter punten, die verschillend te interpreteren zijn en de prioriteiten liggen niet vast. Bovendien kan een regeerakkoord niet in alle situaties voorzien. Er kunnen dus volkomen

te rechtvaardigen meningsverschillen zijn tussen fractie en kabinet en met de VVD. Kabinet en fractie hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheid en ieder moet die van de ander aanvaarden, zonder hem te verketteren (zeker niet in het openbaar). Ieder moet de ander ook de kans geven zijn verantwoordelijkheid te dragen. Bij reactie op elkaar moet men elkaar met goede wil benaderen, hetgeen de mogelijkheid van een scherpe beoordeling of zelfs veroordeling niet mag uitsluiten.

De staatsrechtelijke traditie in ons land eist, dat de partij, uit wie de minister-president voortkomt, deze afstaat aan het nationale belang. De minister-president wordt als het ware "ingesnoerd" in de coalitie. Daardoor is hij tijdens de rit voor het CDA verloren als de man, die als eerste het politieke profiel van het CDA bepaalt, alhoewel hij als minister-president zijn politieke afkomst niet behoeft te verloochenen. De voorzitter van de CDA-Tweede Kamerfractie is dan de eerstgeroepene om het profiel van het CDA te bepalen. Hij moet de "grijze zone" die ligt tussen het regeerakkoord CDA-VVD en het CDA-programma optimaal benutten. Hij moet dus met de fractie het kabinetsbeleid kritisch volgen en zo nodig in de richting van het CDA-programma bijbuigen.

Enige opmerkingen t.a.v. het functioneren van de fractie.

Het komt nog al eens voor, dat zeer wezenlijke zaken in de fractie niet uitgediscussieerd worden, of zelfs niet - door het werk van alle dag - aan de orde komen. Voorzover hierover gesproken is, ging het meer over de vorm dan de inhoud. Onbevredigende discussies doen oud zeer culminereren, dat dan ligt te broeien en de voedingsbodem wordt voor nieuwe problemen. Wel moet worden aangetekend, dat de fractie in de achter ons liggende periode meestal eensgezind heeft gestemd. De bestaande meerderheid van twee zetels, waarop de huidige politieke combinatie rust, leidt onvermijdelijk tot een strakkere stemdiscipline.

Het is begrijpelijk dat daarvoor dan wel compensatie wordt gezocht.

De indruk wordt nog al eens gewekt, dat de fractieleden vechtend door de zaal rollen. Deze indruk wordt versterkt door:

- het feit, dat het niet gewend zijn aan de bij de part- ners van het CDA uiteenlopende wijze van discussiëren tot misverstanden en de schijn van ruzie leidt;
- het feit, dat het voor velen moeilijk in te zien is, dat een partij in wording, als het CDA, voor een deel van de publiciteitsmedia de ideale club is om iedere mug tot een bovenmaatse olifant op te blazen. Dit ge- brek aan inzicht doet de soms zeer gewenste terughou- dendheid ten aanzien van de media ontbreken.

In de CDA-fractie bestaat er een verschil in stijl dat geaccepteerd moet worden. Sinds de fracties van KVP, ARP en CHU op 8 juni 1977 opgingen in de ene CDA-fractie is gebleken, dat er, zij het onder bepaalde spanningen, in toenemende mate een onderlinge coherentie is ontstaan. Het moet tot voldoening stemmen dat drie partijen, die weliswaar stammen vanuit één wortel, doch die jarenlang zelfstandig in de Nederlandse politiek hebben gefunctio- neerd, ondanks hun verschil in ontstaansgeschiedenis, so- ciologische verscheidenheid en politieke stijl, in staat gebleken zijn op te gaan in het nieuwe verband der CDA- fractie. In deze positieve tendens speelt ongetwijfeld de functie van de fractievoorzitter, als samenbindend ele- ment, een zeer belangrijke rol.

Voorts moet worden geconstateerd, dat er in de fractie een aangescherpt politiek verschil van mening bestaat over het functioneren van het CDA-program in relatie tot het beleid van het kabinet. Dit leidt tot interne spanningen binnen de fractie. Een aantal leden van de fractie houdt grote moeite met het beleid van de thans aangegane coalitie, ge- zien in het licht van de kabinetsformatie en de taxatie

van de sterkte van het maatschappelijk draagvlak. Andere leden van de fractie hebben voor die moeite veel begrip, doch zij laten tenslotte het feit, dat dit kabinet nu eenmaal tot stand gekomen is, prevaleren.

De houding van het CDA zou er meer een van actie moeten zijn. Een regelmatig overleg tussen bewindslieden, fractie en partijbestuur is nodig voor het ontwikkelen en bijstellen van een visie, hoe onze doeleinden te realiseren en het opstellen van een strategie voor het omzetten van de visie in concreet beleid. Een dergelijk overleg zou kunnen worden voorbereid door werkgroepen vanuit de drie wetenschappelijke instituten, waarna een brede discussie in de partijen moet plaatsvinden.

II. Evaluatie van enige onderdelen van het beleid.

Inleidende opmerking.

De Commissie Politieke Koers is op 17 maart 1979 door het Dagelijks Bestuur van het CDA ingesteld, op verzoek van de partijraden van ARP, CHU en KVP van 3 maart 1979, in verband met de toenmaals in die partijen plaatsvindende discussies over de politieke koers en de uitgangspunten van het CDA. Ten aanzien van de evaluatie van onderdelen van het beleid vroeg het Dagelijks Bestuur van het CDA om een evaluatie van ten hoogste tien punten. De door de Commissie gedane keuze is uiteraard arbitrair. De Commissie heeft zich bij de keuze van de evaluatie laten leiden door drie criteria: onderwerpen, die het gezicht van het CDA bepalen; onderwerpen die in de publiciteit sterk de aandacht hebben getrokken en onderwerpen die in de nabije toekomst aan de orde zullen komen.

1. ONTWIKKELINGSSAMENWERKING.

CDA-program:

- nieuwe economische orde;
- gelijkwaardigheid van alle landen, die aan het economische proces deelnemen;
- 1½% netto nationaal product voor ontwikkelingssamenwerking;
- rechtvaardige prijzen voor grondstoffen en producten;
- tegengaan van protectionistisch handelsbeleid;
- grotere zelfstandigheid voor medefinancierings-organisaties.

Regeerakkoord:

- 1½% netto nationaal product voor ontwikkelingssamenwerking;
- geen nieuwe posten van oneigenlijke aard onder het plafond van uitgaven;
- concentratie van de hulp op de armste landen die zich ook inzetten voor de ontplooiing van de bevolking;
- ruimere plaats voor particuliere organisaties.

EVALUATIE:

In het algemeen is het gevoerde beleid goed te noemen. Met voldoening wordt geconstateerd dat het kabinet, ondanks de ombuigingsoperatie, er in is geslaagd de 1½%-norm, een van de hoofddoelstellingen van CDA-program en regeerakkoord, te handhaven.

De Commissie adviseert het CDA-bestuur overigens, te komen tot een program van actie, waardoor de beweging van Christendemocraten met de minstbedeelden in de wereld intensief en concreet tot uitdrukking kan komen, mede ook in het kader van voortgezet beleid.

2. ZUIDELIJK AFRIKA.

CDA-program:

- afwijzing apartheidspolitiek in Zuid-Afrika en Namibië;
- onverkorte steun aan wapenembargo- en sanctieresoluties van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties;
- bijdrage aan oplossingen langs vreedzame weg.

Regeerakkoord:

- Nederland veroordeelt de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika;
- in de Verenigde Naties en in de Europese Gemeenschappen ijveren voor maatregelen met de bedoeling de apartheid en de onderdrukking te beëindigen;
- een oplossing langs vreedzame weg bereiken;
- uit hoofde van haar eigen verantwoordelijkheid verleent de Nederlandse overheid geen medewerking door exportkredietgaranties en exportvergunningen ten behoeve van transacties met Zuid-Afrika voor strategisch materiëel.

EVALUATIE:

De huidige situatie in Zuidelijk Afrika wordt met de dag zorgwekkender. Ook na de verkiezingen in Rhodesië is de situatie aldaar onzeker. Evenmin valt thans te overzien hoe de situatie in Namibië zich zal ontwikkelen.

Ten aanzien van Zuid-Afrika rijst de vraag of politieke druk in internationaal verband en economische sancties op niet al te lange termijn wel tot resultaten voor de zwarte bevolking leiden. Aanwijzingen voor geleidelijk optredende veranderingen en toch te weinig beweging wisselen elkaar af. Een politiek-functionele druk met eventuele nieuwe varianten blijft geboden.

Vooralsnog moet worden gestreefd naar een oplossing langs vreedzame weg. Een gewelddadige plotselinge omwenteling zal tot zeer grote problemen leiden. Een oplossing langs vreedzame weg wil niet zeggen, dat er op de huidige wijze doorgegaan kan worden.

De internationale embargo's blijken geen effect te hebben. Het verdient dan ook aanbeveling, daar eensgezind internationaal optreden niet mogelijk blijkt te zijn, de mogelijkheid van eenzijdige stappen, bijvoorbeeld door een beperktere groep van landen (de E.G., aardolie-leverende landen) te overwegen.

Nederland laat zijn stemgedrag in de Verenigde Naties soms bepalen door het feit, dat er kritische opmerkingen gemaakt worden ten aanzien van bevriende landen. Die landen mogen zich die kritiek best eens aantrekken. Nederland kan dit een vrijer stemgedrag geven.

Aanvaarding door de Eerste Kamer van de sanctiewet is op zeer korte termijn gewenst. Andere genomen maatregelen dienen door het CDA meer geprofileerd gepresenteerd te worden. De politiek van het CDA jegens Zuidelijk Afrika krijgt nu te weinig aandacht.

Fundamentele discussie binnen het CDA terzake zijn in hun algemeenheid en binnen de CDA-Kamerfracties in het bijzonder noodzakelijk, omdat de verschillen in inzicht soms meer dan nuances betreffen. De standpunten van de Equipe en van bepaalde fractieleden lopen uiteen.

De wetsvoorstellen van het kabinet inzake de relatie tussen mensenrechten en economische sancties moeten ook in het kader van de problematiek van Zuidelijk Afrika aan de CDA-doelstellingen worden getoetst. Menigeen in Nederland vraagt zich af waarom juist de problemen in Zuidelijk Afrika zo sterk de aandacht van het CDA vragen. Zij wijzen er op dat de toestanden in Chili, de USSR en andere landen even zorgwekkend zijn. De reden voor de bijzondere aandacht van het CDA voor Zuid-Afrika is de historische en religieuze band tussen Nederland en Zuid-Afrika. Voorstanders van de apartheid rechtvaardigen hun visie met een beroep op de Bijbel. Waar het CDA het Evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen aanvaardt is er hier een ernstige spanning aanwezig.

3. KERNBEWAPENING.

CDA-program:

- actieve inzet voor effectieve maatregelen tot beheersing en vermindering van de bewapening, met name van wapens voor massale vernietiging;
- afremming van vooral de kwalitatieve nucleaire bewapeningswedloop.

Regeerakkoord:

- Nederland zal zich inspannen, waar en wanneer zich de mogelijkheid voordoet, voor het treffen van effectieve maatregelen tot beheersing en vermindering van de bewapening;
- in het bijzonder is het streven er op gericht de rol van kernwapens te reduceren.

EVALUATIE:

Toetsstenen voor het gevoerde beleid zijn de debatten die achtereenvolgens gevoerd zijn over de neutronenbom, het nucleair stellen van de Lance en de bijlage bij de memorie van toelichting op de begroting van Defensie 1979 inzake de kernbewapening. Niet te ontkennen valt dat er verschil van inzicht bestaat, niet voor wat betreft het hoofddoel van terugdringing van de rol van kernwapens maar voor wat betreft de concrete vormgeving, tussen het kabinet (gesteund door de CDA-Eerste Kamerfractie) en de CDA-Tweede Kamerfractie, waarbij beide fracties zeggen hun standpunt te baseren op het program.en waarbij het kabinet van het regeerakkoord uitgaat.

De Tweede Kamerfractie pleit voor een actieve inzet teneinde de rol van de kernwapens terug te dringen.

Het kabinet heeft binnen de NAVO bereikt, dat Nederland permanent lid werd van de Nuclear Planning Group en dat in het Defense Planning Committee bij iedere discussie over kernbewapening als een van de vaste toetsingselementen ingebracht wordt het streven naar wapenbeheersing en het zoeken naar ontwapeningsmogelijkheden.

Het kabinet wijst niet iedere afschrikkende werking van tactische nucleaire wapens voor de korte afstand van de hand. Het stelt studie nodig te hebben vóór het over het voor nucleaire taken geschikt maken van een conventioneel wapensysteem, zou beslissen.

De woordvoerders van de Tweede Kamerfractie zijn van oordeel dat deze wapens geen gegarandeerde afschrikking vormen, dat ze zo nodig door conventionele wapens te vervangen

zijn en zodoende gemist kunnen worden. In dit kader dient ook de motie gezien te worden inzake het afzien van het voor nucleair gebruik geschikt maken van het 155 mm.-geschut.

De fractie is van mening dat de NAVO ook zelfstandig initiatieven kan nemen om de rol van deze wapens terug te dringen en dat Nederland daarbij in het bondgenootschappelijk overleg een actieve rol dient te spelen.

In de fractie is nog in discussie of nieuwe taken op nucleair gebied mogen worden aanvaard. Ten aanzien van de z.g. "grijze zone"-problematiek heeft de Tweede Kamerfractie nog geen standpunt geformuleerd. Wel zijn er vele fractieleden die er voor pleiten, gegeven het feit dat de beslissingen in deze in december 1979 genomen moeten worden, zo spoedig mogelijk onderhandelingen te beginnen met het Warschaupact. Zij baseren zich daarbij vooral op een door de gehele fractie aanvaarde motie-Van der Stoel, -J.J.P. de Boer en -Brinkhorst over deze materie. Derhalve wijzen zij een reactie met nieuwe wapensystemen op de Russische SS-20 vooralsnog van de hand.

Uit de tot heden door het kabinet ingenomen standpunten kan afgeleid worden dat het kabinet zich in bondgenootschappelijk verband er voor heeft ingezet dat bij het overwegen van de invoering van nieuwe wapensystemen steeds het element wapenbeheersing ingewogen wordt. Of dit resultaat heeft zal binnen enkele maanden moeten blijken.

Al met al blijkt dat er binnen het CDA nog geen gemeenschappelijk antwoord is op de kernvraag wat onder terugdringing van de rol van de kernwapens verstaan dient te worden.

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat het CDA-programma terzake ontoereikend is.

Een totaal-visie over vrede en veiligheid is nog niet ontwikkeld. Het is daarom dringend noodzakelijk dat er binnen het CDA een nadere bezinning plaats heeft over het totale vraagstuk, met name met het oog op het programma van 1981.

4. ENERGIE.

CDA-program:

- noodzaak van voortgaande besparing;
- beleidsinstrumenten: het gebruiken van restwarmte voor stadsverwarming; isolatieplan; terugdringen van de verkeersgroei;
- mogelijkheden aangrijpen tot verhoging van het aanbod van energie uit conventionele en uit nieuw te ontwikkelen energiebronnen;
- t.a.v. het toepassen van kernenergie is uiterste terughoudendheid geboden.

Regeerakkoord:

- in grote lijnen conform CDA-program;
- nadruk op internationale aspecten;
- noodzaak van nauw overleg met Europese partners en andere Westerse bondgenoten.

EVALUATIE:

Alhoewel de fractie er wel op heeft aangedrongen, heeft het CDA in zijn totaliteit, zowel kabinet, fractie als partij, tot op heden onvoldoende het voortouw genomen om:

- a. een breed opgezette maatschappelijke discussie te entameren over het totale energiebeleid. Het beleid met betrekking tot het ontwikkelen van plannen voor alternatieve energiebronnen is te aarzelend;
- b. de contacten en de discussies met de Christendemocratische zusterpartijen in Europa inzake het energiebeleid te verbeteren;
- c. meer beslissingen te nemen in het kader van een beleid op lange termijn.

5. WERKGELEGENHEID.

CDA-program:

- ieder mens, jong en oud, man en vrouw, moet in staat kunnen zijn door arbeid, welke is afgestemd op de persoonlijke en maatschappelijke behoeften, in zijn onderhoud te voorzien;

- de overheid draagt er toe bij, dat arbeidsmogelijkheden enerzijds en onderwijs, vorming en scholing anderzijds, aan elkaar worden gepast;
- de structurele kern van de jeugdwerkloosheid maakt deze aanpak noodzakelijk;
- de overheid verleent actief steun aan experimenten inzake de herverdeling van arbeid;
- voorrang verlenen aan de uitvoering van openbare werken, b.v. op het vlak van milieu, energie en grondstoffen;
- een nationaal arbeidsmarktbeleid, met o.a. herscholingsmogelijkheden. Aan het begrip "passende arbeid" dient een niet te beperkte uitleg te worden gegeven;
- beleid inzake de humanisering van de arbeid;
- fondsvorming door de overheid ten behoeve van aanvullende werkgelegenheid en meer zinvol werk.

Toelichting op het CDA-program:

- Arbeid als zodanig is van grote betekenis voor individuele ontplooiing en voor het functioneren van de samenleving. De mogelijkheid tot zinvolle arbeid als instrument voor inkomensverwerving en middel tot zelfontplooiing behoort in het overheidsbeleid een centrale plaats in te nemen;
- de druk van de sociale lasten op de arbeidskosten van de bedrijven moet afnemen. Vrij drastische maatregelen kunnen nodig zijn in het gehele pakket van de sociale voorzieningen;
- meer aandacht voor de arbeidsintensieve productie en de middelen om dit te financieren;
- vrijwilligerswerk;
- een reële stijging van de contractlonen in de eerstvolgende jaren zal een onaanvaardbaar schadelijk effect op de omvang van de nationale werkloosheidscijfers kunnen hebben als er geen maatregelen worden genomen.

Regeerakkoord:

- primaire doelstelling van het beleid van de regering is het tegengaan van de verstoring van de Nederlandse economie door een tekort aan werkgelegenheid en een nog altijd te hoge inflatie;

- het beleid moet er op gericht zijn ook in de jaren '80 welvaart en welzijn te kunnen waarborgen en voldoende arbeidsplaatsen te hebben voor hen die kunnen en willen werken;
- de werkloosheid (zonder conjuncturele component) moet worden teruggedrongen tot beneden 150.000;
- door investeringen dienen zowel nieuwe en vervangende arbeidsplaatsen te worden gecreëerd als ook de concurrentiepositie van de bedrijven te worden versterkt;
- intensivering van het arbeidsmarktbeleid (opleiding, herscholing, voorlichting etc.) dient plaats te vinden, waardoor vraag en aanbod beter op elkaar kunnen worden afgesteld en het ontstaan van knelpunten wordt voorkomen;
- het kabinet streeft met kracht naar vermindering van de bestaande discrepanties op de arbeidsmarkt, daar beperking van het aantal uitkeringsbehoevenden in het algemeen te verkiezen is boven maatregelen in de nominale sfeer. De mobiliteit moet bevorderd worden. Aan toepassing van de richtlijnen inzake passende arbeid wordt de hand gehouden;
- het program voor humanisering van de arbeid wordt met kracht voortgezet. Zwaar en onaangenaam werk moet worden gemechaniseerd en als dat niet mogelijk is onder betere arbeidsvoorwaarden worden verricht;
- zolang er een absoluut tekort aan arbeidsplaatsen is, zal het beleid er op gericht moeten zijn om verdeling van de beschikbare werkgelegenheid over meer personen te bevorderen. Beschikbare productiviteitswinst zal daarom in de komende jaren wellicht eerder omgezet moeten worden in arbeidstijdverkorting dan in toeneming van het reëel beschikbaar inkomen;
- de jeugdwerkloosheid verdient grote aandacht, omdat het niet hebben van werk en het ontbreken van toekomstverwachtingen bij het doen van intrede in de maatschappij een essentiële tekort betekent in het welzijn van de mens;
- arbeidsintensieve activiteiten zullen worden bevorderd, o.a. in de sfeer van reparatie en onderhoud. Studie of de heffingsgrondslag van de premies voor de sociale verzekeringen ten gunste van arbeidsintensieve bedrijven kan worden gewijzigd.

EVALUATIE:

Het regeerakkoord is nader uitgewerkt in Bestek '81, waarin, kort samengevat, wordt uitgegaan van drie basisgedachten:

- a. Ombuigingen. Wij leven op te grote voet. Denk hierbij aan maatregelen ter beperking van de groei van de collectieve uitgaven.
- b. Matigingsbeleid. Voorop staat de kostenkant van de productie (loonkosten, sociale premies).
- c. Het arbeidsmarktbeleid.

Hiervan hebben de punten a. (sociale uitkeringen, ambtenaren) en b. de nodige aandacht gekregen. In de pers soms meer dan dat. Het kabinet kiest met deze maatregelen voor een versteviging van de marktsector, waarbij met name ook de uitvoerbevordering de nodige aandacht krijgt. Verbeterde rendementsposities moeten mogelijkheden opleveren voor meer werkgelegenheid.

Deze uitgangspunten (Bestek '81 en regeerakkoord en het CDA-program) leiden tot de volgende kanttekeningen.

Er was daarbij een verschil in benaderingswijze tussen het kabinet en de fractie. Deze laatste richt zich vooral op matiging van de actieven, zodoende trachtend de werkgelegenheid te versterken, terwijl het kabinet zich aanvankelijk meer richtte op de beperking van de collectieve uitgaven om daarmee hetzelfde doel te bereiken.

Mensen, die geacht worden te matigen, zullen meer dan voorheen bij dit matigingsbeleid betrokken moeten worden. Dit zal moeten geschieden via de ondernemingsraden, bedrijfstaksoverleg e.d. in het licht van behoud, uitbreiding of afbouw van werkgelegenheid. Investerings, arbeidsplaatsen-overeenkomsten maken ook deel uit van deze betrokkenheid. Het scheppen van mogelijkheden om de betrokkenheid van de werknemers bij investeringen, automatisering en andere zaken die de werkgelegenheid beïnvloeden, reële inhoud te geven, kan de matigingsbereidheid doen toenemen.

Het kabinet koos weliswaar voor een veelzijdige aanpak, maar het toverwoord "meer winst - meer werk" kreeg in de discussie te veel aandacht, waardoor overspannen verwachtingen werden gewekt. De andere beleidslijnen in Bestek '81 werden daardoor onderbelicht.

Een voorbeeld hiervan is het arbeidsmarktbeleid. Talrijk zijn de initiatieven op dit terrein (A.N.S., arbeidsbureau's, regionale commissies voor de werkgelegenheid, de nota Jeugdwerkloosheid, het tripartite overleg), maar de knelpunten op de arbeidsmarkt zijn zo fundamenteel, dat een gecoördineerd beleid samen met de sociale partners noodzakelijk is. Aanzetten daartoe zijn gegeven. De vraag is echter wat er op zo'n korte termijn al aan resultaat te verwachten is.

Het in het regeerakkoord toegezegde beleid inzake zwaar en onaangenaam werk, geestdodende arbeid, laat op zich wachten. Er wordt gewerkt aan de follow-up van de nota Jeugdwerkloosheid. Concretere en nieuwe maatregelen met betrekking tot het onderwijs voor 16- tot 18-jarigen moeten met kracht worden uitgebreid.

Een meer principiële benadering van de herverdeling van arbeid is een centraal element in de werkgelegenheidsdiscussie. Zaken als arbeidstijdverkorting, vervroegde uittreding, vrijwilligerswerk, de eventueel daaruit voortvloeiende inkomensherverdeling, alsmede de totaalvisie op het begrip "arbeid" in de toekomst verdienen grotere aandacht. Een beleid van durf, visie en experiment is hier gewenst.

Het scheppen van werkgelegenheid in de kwartaire sector, waarvan de financiering nog al problematisch is (invoering van het profijtbeginsel overwogen gezien de staat van de nationale financiën?), blijkt bij de concrete invulling van de plannen soms nog al moeilijkheden en daardoor vertraging op te leveren.

Kritische vragen moeten worden gesteld bij de vele regelingen, die de ministeries van Economische Zaken en van Sociale Zaken gebruiken bij het verlenen van individuele bedrijfssteun. Een grote hoeveelheid premies, ontheffingen en wetten maken het niet eenvoudig voor de individuele onderneming. De individuele bedrijfssteun kan voor de betrokkene, zeker op korte termijn, een goede zaak zijn. Nodig is echter een concreet beleid voor de langere termijn. Voor de individuele

steunverlening aan bedrijven dienen duidelijke normen te worden gesteld. Binnen het CDA dient nader beraad plaats te vinden inzake de wenselijkheid van een beleid van evenwicht tussen gerichte steun en globale maatregelen. Mede in dit verband zal de herstructurering van de economie met kracht moeten worden voortgezet. De kostenmating van Bestek '81 zal meer ruimte kunnen opleveren voor innovatie en research. De vormgeving van een algemeen economisch structuurbeleid is zeer noodzakelijk. Het kabinet is inmiddels gekomen met de Sectornota, met het eerste deel van de Energienota en met de Innovatienota. Overleg tussen het kabinet en de sociale partners lijkt tot woorden beperkt te blijven, mondt althans niet uit in concrete resultaten. Dat er bij de sociale partners ook onduidelijkheid bestaat hoe het werkgelegenheidsprobleem moet worden opgelost, zal daaraan wel schuld zijn. In het kader van regionaal beleid dienen de Perspectievennota Limburg en het Integraal Structuurplan Noorden des Lands, na de uitgebreide debatten, die hierover in de Kamer zijn gevoerd, met prioriteit te worden uitgevoerd.

6. INKOMENSBELEID.

CDA-program:

- alle inkomensgroepen omvattend beleid;
- positie laagste kostwinnersinkomens ontzien;
- onderzoek, normen, algemeen systeem functiewaardering, Raad voor het Inkomensbeleid;
- tarieven vrije beroepen;
- openbaarheid functiebeloning per werktijd-eenheid;
- kinderbijslag/kinderaftrek wijziging regeling zonder rekening te houden met inkomensniveau;
- ambtenarensalarissen en -pensioenen in nader overleg bezien t.a.v. vergelijkbaarheid. Bijstelling niet uitgesloten;
- zelfstandigen gelijkwaardige inkomensontwikkeling;
- wetgeving t.a.v. maximering prijscompensatie.

Toelichting op CDA-program:

- strak inkomensbeleid is noodzakelijk. Dat betekent nullijn (inclusief incidenteel) voor althans de modale werknemer en een maximum in de prijscompensatie;
- nodig is wijziging van de loonwet na overleg met bedrijfsleven;
- scherp en effectief beleid t.a.v. alle andere inkomensgroepen op basis van tenminste nullijn.

Regeerakkoord:

- handhaving individuele koopkracht in beginsel exclusief incidenteel voor lagere en zoveel mogelijk voor middeninkomens (tot ca. f 50.000 in 1977);
- streven naar rechtvaardiger inkomensverhoudingen, vooral bij matiging nodig;
- openbaarheid functie-inkomens;
- matiging voor alle inkomensgroepen (ook niet-c.a.o.-inkomens);
- van de hogere inkomens zal een reëel offer worden gevraagd;
- zelfstandigen in beginsel gelijkwaardige inkomensontwikkeling;
- verstarring bij de primaire verdeling tegengaan;
- studie inkomensverdeling (primair, secundair, tertiair).

EVALUATIE:

Tussen het CDA-programa en het regeerakkoord is een duidelijk verschil te constateren. Met name in de programma-toelichting opgenomen uitspraken ten aanzien van een eventuele min-lijn voor de inkomens, de mogelijkheid in de loonvorming in te grijpen en de lage ligging van het z.g. draaipunt voor de koopkracht-handhaving zijn niet in het regeerakkoord opgenomen. Spanning bij de concretisering van het beleid is dan ook begrijpelijk, zeker bij verslechterde economische situatie.

De doelstelling (regeerakkoord): handhaving koopkracht exclusief incidenteel, wordt - echter slechts als gevolg van

de niet gerealiseerde nul-lijn matiging - gerealiseerd. Gelijkwaardige inkomensontwikkeling voor zelfstandigen wordt bereikt en de concretere invulling ten aanzien van vrije beroepen en niet-c.a.o.-lonen is aan de Kamer voorgelegd. Voor wat betreft de ambtenaren wordt verder gegaan dan het program suggereert. In het sociaal overleg in het bedrijfsleven en zelfs in de non-profit sector wordt de nul-lijn niet effectief. De maximering in de prijscompensatie kwam voor ambtenaren bij f 45.000 te liggen, terwijl voor andere werknemers door de Tweede Kamer op 22 juni 1979 een bedrag van f 55.000 is bepaald.

Voor wat betreft de indexatie-methodiek is de SER om advies gevraagd. Ook ten aanzien van de loonvorming in de non-profit sector is een SER-advies gevraagd. Op het terrein van misbruik van fiscale en sociale wetten is een aantal maatregelen in studie en zijn wetsontwerpen ingediend of aangekondigd (fiscale reparatiewetgeving, misbruik BV-vorm, ketenaansprakelijkheid hoofdaannemer, registratie bouw-uitvoerders e.d.).

De kinderbijslag/kinderaftrek-wetgeving is binnen de lijnen van het CDA-programa gewijzigd.

De behandeling van het wetsontwerp Openbaarheid van inkomens moet nu, na de indiening van de Memorie van Antwoord, met spoed plaatsvinden.

De Commissie acht het noodzakelijk dat de Raamwet voor de Inkomensvorming met spoed tot stand komt.

Hoewel een duidelijke start is gemaakt met een matigingsbeleid blijkt het erg moeilijk de bereidheid tot matiging te activeren (zie ook de vlucht naar consumptief krediet). Het formuleren van een brede aanpak, inclusief immateriële zaken, en een concrete invulling van een beleid t.a.v. alle inkomens wordt door velen als primair noodzakelijke fundamentele benadering gezien om tot een oplossing te komen voor het probleem inzake het verkrijgen van brede maatschappelijke instemming. Tot heden moet worden geconstateerd dat het reële offer voor hogere inkomens groter had kunnen zijn, evenals de matiging van de inkomens bij de actieven.

Het kabinet heeft reeds in januari 1978 voorstellen gedaan over de herstructurering van de topsalarissen in de overheids-sfeer.

Als gevolg van te weinig offers in de reële sfeer is er nog minder ruimte voor eventuele soepelheid bij het aanbrengen van beperkingen ten aanzien van overheidsbestedingen (waaronder inkomensoverdracht) en sociale voorzieningen.

De vraag rijst of en hoe afwijkingen boven de nul-lijn van overheidswege zouden dienen te worden gecorrigeerd. Daarbij zal duidelijk en concreet moeten zijn de fundamentele relatie van inkomensontwikkeling, kostenontwikkeling, afzetontwikkeling, werkgelegenheid en maatschappelijk acceptabele, dus nog te dragen, offers en verdeling van deze offers in het belang van behoud en verbetering van welzijn en leefbaarheid voor alle groepen van de bevolking.

7. VERMOGENSAANWASDELING.

CDA-program:

In de VAD-voorstellen dient aandacht te zijn voor gedecentraliseerde fondsvorming en individuele participatie in de vermogensvorming.

Regeerakkoord:

Wet Vermogensaanwasdeling per 1 januari 1977. Voorzover het niet zal gaan om individuele aanspraken moeten VAD-opbrengsten gebruikt worden voor pensioenverbetering. Bij VAD zal o.m. rekening gehouden moeten worden met de invloed op het ondernemingsklimaat en de uiteenlopende mogelijkheden per bedrijfstak.

EVALUATIE:

Het kabinet diende VAD-voorstellen in in de vorm van twee wetsontwerpen en splitste daarbij de VAD in een collectief deel en een individueel deel. Het collectieve deel heeft sterk een belastingkarakter. Gekozen is daarbij voor een centraal fonds, met aanwending voor vervroegde uittrekking

en pensioenen. De splitsing in twee wetsontwerpen heeft mede als achtergrond het ondernemingsklimaat niet te zeer te schaden.

De fractie heeft zich in het voorlopig verslag kritisch opgesteld. De splitsing en het belasting-karakter dreigen het delen in de overwinst, volgens de fractie, tot een loze kreet te maken. De individualisering van de aanspraken is niet groot, de band met de eigen onderneming en het participeren in het vermogen daarvan wordt nauwelijks versterkt. De fractie hecht aan uitkering uit vermogenstitels en zo mogelijk individualisering van het centrale fonds.

De VAD-ontwerpen zijn nergens gunstig ontvangen. De afwijking van het program is sterk; die van het regeerakkoord minder. Sterke sporen van het eerdere ontwerp (met name het collectieve element) zijn terug te vinden. De fractie reageerde in eerste instantie meer op basis van de (uiteenlopende) kritiek uit de samenleving dan op basis van CDA-beginselen.

8. SOCIALE ZEKERHEID:

CDA-program:

- uitkeringen moeten tenminste compensatie geven voor geldontwaarding. Periodieke bijstelling mogelijk; ontkoppeling bezien;
- werkelijk zwakken ontzien bij herziening van het stelsel;
- misbruik en oneigenlijk gebruik tegengaan en voorts de basis van uitkering bezien (parttime of tijdelijk werk, overwerk e.d.);
- kostwinnersbegrip hanteren (niet kostwinner 70%);
- herstructurering wetgeving in kortdurende en langdurende uitkeringen;
- eigen bijdrage uitkeringsgerechtigden nadrukkelijk bezien;
- streven naar sociale zekerheid voor zelfstandigen gelijkwaardig aan die van werknemers.

Toelichting op CDA-program:

- reële solidariteit moet in alle opzichten behouden blijven; zo min mogelijk in levend hout snijden;
- stelselwijziging is nodig. Coördinatie, controle en begeleiding; richten

- op herstel arbeidsgeschiktheid en aanpassen werksituatie;
- bij wijziging van koppelingssysteem meerdere mogelijkheden bezien; bezien specifieke omstandigheden per groep.

Regeerakkoord:

- bij ombuigingspakket valt de nadruk op overdrachtsuitgaven;
- sociale minima worden niet aangetast;
- bezien wordt in hoeverre naast volume-beperkende maatregelen ook verantwoorde bezuinigingen in de nominale sfeer bij de sociale voorzieningen mogelijk zijn zonder aantasting sociale minima;
- de mogelijkheid wordt bezien de regels van de WWV ook voor ex-zelfstandigen toe te passen.

EVALUATIE:

Met Bestek '81 is gekozen voor handhaving van de netto-netto-koppeling op een minimum-niveau. Deze koppeling zal wettelijk worden vastgelegd. SER-adviezen inzake de indexatie-systematiek zijn gevraagd, echter later dan was toegezegd.

Het systeem van welvaartsvaste uitkeringen blijft, doch wordt gezuiverd van in dit stelsel ingeslopen onevenwichtigheden. (Materieel dezelfde collectieve lasten in mindering brengen als op de betrokken looninkomens). Verschil van de benadering tussen fractie en kabinet was enerzijds het niet respectievelijk wel vooruitlopen op wetswijziging (na SER-advies) en het wel respectievelijk niet differentiëren van de "stapjes" (0,5% of 0,2 à 0,7%). Differentiatie laat de inkomensontwikkeling van actieven en niet-actieven méér parallel lopen gedurende de fase van opschoning.

Paragraaf 115 van het CDA-program stelde voor de sociale uitkeringen waardevast in plaats van welvaartsvast te maken.

De fractie pleit voor gelijke normen ten aanzien van de inkomensontwikkeling van actieven en niet-actieven.

Het kabinet houdt zich aan de welvaartsvastheid van tenminste de minima van de sociale uitkeringen.

In het licht van de door het kabinet beoogde matiging in de inkomensontwikkeling zal het verschil tussen de drie benaderingswijzen minimaal zijn.

Ten aanzien van misbruik en oneigenlijk gebruik e.d. zijn een aantal wetsontwerpen ingediend of aangekondigd. Inzake het meer consequent hanteren van het kostwinnersbegrip zijn geen beleidsvoorstellen gedaan. Voor de zelfstandigen zal kinderbijslag voor 1e en 2e kind worden gerealiseerd. Het WWV-voornemen is nog niet geconcretiseerd.

Voor wat betreft de eigen bijdrage worden de mogelijkheden gezien. In de gezondheidszorg zijn een tweetal voorstellen (de f 100 en f 10 voorstellen) door de fractie niet geaccepteerd, daar deze partiële aanpak niet in een totaal-visie op de gezondheidszorg was opgenomen. Wel is de principiële bereidheid tot invoering van een eigen bijdrage uitgesproken, mits deze geen schade zou doen aan het functioneren van de gezondheidszorg, zou passen in het inkomensbeleid en er uitzicht is op inkomensbeleid ten aanzien van vrij gevestigde hulpverleners (vrije beroepen).

Van belang voor het verdere beleid is het meer zicht te krijgen op het door het CDA uiteindelijk wenselijk geachte geherstructureerde stelsel van sociale voorzieningen.

Zowel bij de actuele problematiek als bij het beleid op langere termijn spelen dieperliggende vragen mee, met name vragen over de relatie tussen betaalde arbeid, dubbele inkomens, overwerk, vrijwilligerswerk, parttime-werk e.d., zulks in verband met de verdeling van arbeid, en voorts de verhouding tussen het inkomen van actieven en niet-actieven. Bij deze laatste relatie is enerzijds aan de orde de vraag of op basis van solidariteit gesteld moet worden dat de rechtvaardigheid eist dat niet-actieven en actieven gelijk inkomen dienen te genieten, in overigens gelijke omstandigheden, terwijl anderzijds juist het verschil in situatie in combinatie met de menselijke aard functionerend in het huidige maatschappelijke systeem deze gelijkheid in inkomen als niet-gerechtigd doet zijn.

9. DEMOCRATISERING.

CDA-program:

Meer zeggenschap van het personeel op verschillende wijzen. Steeds staat daarbij de samenwerkingsgedachte voorop. Gevraagd wordt o.m. regelingen voor werkoverleg, klachtrecht, medezeggenschap in ondernemingen met minder dan 100 mensen en verkiezing door de werknemers van $\frac{1}{3}$ der commissarissen.

Regeerakkoord:

Versterking medezeggenschapsstructuren, uitgaande van de mondigheid van de werknemer. De gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de sociale partners moet tot uiting kunnen komen op nationaal, regionaal en sectoraal niveau en binnen de bedrijven.

EVALUATIE:

Het kabinet diende een herziene (en bepaald verbeterde) versie in van de voorgestelde wijziging op de Wet Ondernemingsraden, die aangenomen werd.

Een wetsontwerp, houdende een regeling voor kleine ondernemingen, is ingediend. Snelle parlementaire behandeling is gewenst. Over de samenstelling van de raden van commissarissen werd een gericht SER-advies gevraagd.

Bij pogingen de werking van de arbeidsmarkt te verbeteren opereert het kabinet in nauw overleg met de sociale partners. Een nota over sectorbeleid (inclusief een overlegstructuur) is ingediend. Op diverse terreinen zijn discussies gaande met betrekking tot vergroting van de invloed van de regio (R.S.E.B., V.U.Z.-regelingen, arbeidsplaatsenregelingen).

De fractie steunde de wijziging van de wet Ondernemingsraden en versterkte de zelfstandige positie van de Ondernemingsraad. De fractie drong aan op de MZ voor kleine ondernemingen, de sectornota en regelingen voor Nederlandse invloed in buitenlandse ondernemingen.

Op dit terrein wordt bepaald gewerkt in de geest van het program. Het tempo ligt niet altijd even hoog (zie de kleine onderneming en de sectornota). Bij sommige ontwikkelingen

kan men vraagtekens plaatsen. De vraag rijst bijvoorbeeld of de verzelfstandiging van de ondernemingsraad niet ten koste gaat van de samenwerkingsgedachte.

10. VOLKSHUISVESTING.

CDA-program:

Uitgangspunt is dat allen die daartoe in staat zijn de aan het wonen verbonden kosten moeten opbrengen. Het eigen woningbezit moet worden gestimuleerd. Verhoging van de huurquote vooral voor de meer draagkrachtigen. Versnelde overgang naar een gemengd systeem van individuele huursubsidies voor de minst draagkrachtigen en gerichte object-subsidies voor speciale categorieën.

Regeerakkoord:

Bevordering eigen woningbezit. Voldoende woningwetwoningen voor minder draagkrachtigen. Speciale maatregelen voor groepen met bijzondere woonbehoeften. Wie de werkelijke huurwaarde van zijn woning niet kan betalen, wordt individueel gesubsidiëerd. Het huur- en subsidiebeleid is er op gericht de woonlasten van de huurder af te stemmen op draagkracht en woonkwaliteit. Totstandkoming van een huurprijzenwet woonruimte. Bij het vaststellen van de trendmatige verhoging wordt nauw aangesloten bij het trendmatige verloop van bouw- en exploitatiekosten.

EVALUATIE:

De verhoging van de huurquote wordt nagestreefd door koppeling van prijs en kwaliteit van de huurwoning en het aan de hand van een puntenstelsel harmoniëren van de huurprijzen. De VVD stemde echter tegen de huurprijzenwet woonruimte en bracht, samen met de PvdA, de huurverhoging terug tot 5%, hoewel de kostenontwikkeling dit niet rechtvaardigt. Ten aanzien van het volkshuisvestingsbeleid vraagt de Commissie zich af hoe een verschuiving van object- naar subject-subsidie onder de huidige omstandigheden kan worden gerealiseerd.

seerd zonder het woningbouwprogramma aan te tasten. Het euvel, dat de woningbouwsubsidies bij de verkeerde mensen terecht komen, wordt nog verergerd door vermindering van de woningen in de premie-huursector.

De bewindslieden zien zich geconfronteerd met enerzijds een tengevolge van het beleid van het vorige kabinet teruggelopen woningproductie en anderzijds een toenemende woningbehoefte. Bovendien stijgen de bouwrijzen en is er de noodzaak van bezuiniging op de overheidsuitgaven.

Zakelijk gezien steunt de fractie doorgaans de bewindslieden, zij het dat er wel verschil van inzicht bestaat over de wijze waarop het regeringsbeleid program en regeerakkoord moet actualiseren. De regeringsfracties hebben bovendien geruime tijd nodig gehad om tot onderlinge afstemming te komen. De druk der omstandigheden maakt het zeer moeilijk om het program uit te voeren. Gezien het vorenstaande geeft het opbouwen van een aansprekend beleid extra problemen. Wel is duidelijk, dat de sociale woningbouw alle aandacht heeft.

Het verdient aanbeveling in het CDA-program van 1981 de volkshuisvestingsparagraaf een betere theoretische onderbouwing te geven. Daarbij zal het subsidiebeleid inzake de woningbouw extra studie vragen.

11. VOLKSGEZONDHEID.

CDA-program:

- aandacht voor de positie en de rechten van de patiënt;
- geïntegreerd beleid t.a.v. gehandicapten;
- onderzoek en voorlichting inzake het gebruik van alcohol, tabak en drugs;
- bijzondere aandacht voor allen, die op enigerlei wijze in psychisch opzicht hulp nodig hebben;
- preventie en gezondheidsvoorlichting en -opvoeding;
- wegnemen van de achterstand in nieuwbouw en modernisering van inrichtingen voor de geestelijke volksgezondheid;
- beheersing van de kosten van de gezondheidszorg;

- het richten van de opleiding van medisch en verplegend personeel op de eerste-lijns gezondheidszorg en op de psycho-sociale factoren.

Regeerakkoord:

Het regeerakkoord geeft geen gerichte aandacht aan de volksgezondheid.

EVALUATIE:

Uitgaande van het CDA-program valt in het beleid positief te waarderen de aandacht die wordt geschonken aan de positie en de rechten van de patiënt, onderzoek en voorlichting inzake het gebruik van alcohol, tabak en drugs, preventie en gezondheidsvoorlichting en -opvoeding en beheersing van de kosten van de gezondheidszorg.

Onvoldoende wordt tot op heden gedaan aan het geïntegreerde beleid ten aanzien van gehandicapten, de bijzondere aandacht voor allen die op enigerlei wijze in psychisch opzicht hulp nodig hebben, het wegnemen van de achterstand in nieuwbouw en modernisering van inrichtingen voor de geestelijke volksgezondheid en het richten van de opleiding van medisch en verplegend personeel op de eerste-lijns gezondheidszorg en op de psycho-sociale factoren.

In het algemeen moet gesteld worden dat de nota's (b.v. kankerbestrijding) c.q. notities (b.v. gehandicaptenbeleid) qua visie en concrete beleidspunten zeer matig zijn en dat het beleid niet zozeer bepaald wordt door eigen duidelijke initiatieven als wel door reacties vanuit de Kamer (commissies) dan wel vanuit de regeringsfracties in het bijzonder. En daar, waar met andere departementen een geïntegreerd beleid tot stand moet komen, komt de noodzakelijke samenwerking te traag tot stand.

Het volksgezondheidsbeleid van kabinet en fractie zou meer vanuit een eigen, samenvattende, visie moeten uitgaan.

III. SUGGESTIES TEN BEHOEVE VAN HET BELEID.

1.

Ten aanzien van het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking is het noodzakelijk te komen tot een program van actie, waardoor de bewogenheid van Christendemocraten met de minstbevoelden in de wereld intensief en concreet tot uitdrukking kan komen, mede ook in het kader van voortgezet beleid.

2.

Inzake het beleid jegens Zuidelijk Afrika verdient het aanbeveling - daar eensgezind internationaal optreden niet mogelijk blijkt te zijn - de mogelijkheid van eenzijdige stappen, bijvoorbeeld door een beperktere groep van landen (de EG, aardolie-leverende landen) te overwegen. Fundamentele discussies terzake binnen het CDA in hun algemeenheid en binnen de CDA-Kamerfracties in het bijzonder, zijn noodzakelijk, omdat de verschillen in inzicht soms meer dan nuances betreffen.

3.

Ten aanzien van de terugdringing van de rol van kernwapens is het dringend noodzakelijk dat er binnen het CDA een bezinning plaatsvindt over het totale vraagstuk, met name met het oog op het CDA-program van 1981. De gebleken ontoereikendheid van het program dient te worden weggenomen.

4.

Ten aanzien van het energiebeleid dienen kabinet, CDA-fractie en CDA-partij het voortouw te nemen tot:

- a. het entameren van een breed opgezette maatschappelijke discussie over het totale energiebeleid en het ontwikkelen van plannen voor alternatieve energiebronnen;
- b. het verbeteren van de contacten en de discussies met de Christendemocratische zusterpartijen in Europa inzake het energiebeleid;
- c. het nemen van meer beslissingen in het kader van een beleid op lange termijn.

5.

De bestaande contacten tussen de vakbeweging en individuele bewindslieden, die veelal een incidenteel karakter hebben, zouden verbreed moeten worden tot structurele contacten tussen de vakbeweging en delegaties uit de ministerraad, waaraan ook de minister-president dient deel te nemen. De voornoemde structurele contacten zouden, voorzover gewenst, ook moeten worden gelegd met de organisaties van werkgevers, boeren, tuinders en middenstanders, alsmede met maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in de sector van het welzijnsbeleid. Mutatis mutandis geldt een en ander ook voor de fractie.

6.

Ten aanzien van het werkgelegenheidsbeleid is het noodzakelijk de mensen, die geacht worden te matigen, meer dan voorheen bij dit matigingsbeleid te betrekken; dit zal moeten geschieden via de ondernemingsraden, bedrijfstaksoverleg e.d. in het licht van behoud, uitbreiding of afbouw van werkgelegenheid.

Een meer principiële benadering van de herverdeling van de arbeid dient een centraal element in de discussie over de werkgelegenheid te zijn. Het CDA dient zich te beraden op normen en instrumenten voor de herverdeling van arbeid.

7.

Voor de individuele steunverlening aan bedrijven dienen duidelijke normen te worden gesteld. Binnen het CDA dient nader beraad plaats te vinden inzake de wenselijkheid van een beleid van evenwicht tussen gerichte steun en globale maatregelen.

8.

De vormgeving van een algemeen economisch structuurbeleid is zeer noodzakelijk.

In het kader van regionaal beleid dienen de Perspectievennota Limburg en het Integraal Structuurplan Noorden des Lands, na de uitgebreide debatten, die hierover in de Kamer zijn gevoerd, met prioriteit te worden uitgevoerd.

9.

Ten aanzien van het inkomensbeleid acht de Commissie het noodzakelijk dat de Raamwet voor de Inkomensvorming met spoed tot stand wordt gebracht.

Het CDA dient zich te beraden op normen voor de inkomensverdeling en instrumenten om de gewenste inkomensverdeling te bereiken. Daarbij zal ook de tertiaire inkomensverdeling de aandacht moeten krijgen.

10.

Ten aanzien van de sociale zekerheid is bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik middels wetgeving noodzakelijk. Voor het verdere beleid inzake sociale zekerheid is het van belang meer zicht te krijgen op het door het CDA wenselijk geachte geherstructureerde stelsel van sociale voorzieningen. Het volumebeleid vraagt bijzondere aandacht.

11.

In het kader van de democratisering is het tot stand komen van een regeling inzake ondernemingsraden voor kleine ondernemingen urgent.

12.

Ten aanzien van het volkshuisvestingsbeleid vraagt de Commissie zich af hoe - zonder aantasting van het woningbouwprogramma - een verschuiving in het beleid kan worden gerealiseerd waarbij de woonkosten gedragen worden door diegenen die daartoe in staat zijn.

Het verdient aanbeveling in het CDA-program van 1981 de volkshuisvestingsparagraaf een betere theoretische onderbouwing te geven. Met name zal het subsidiebeleid nader bestudeerd dienen te worden, teneinde de juiste mensen daarvan te laten profiteren.

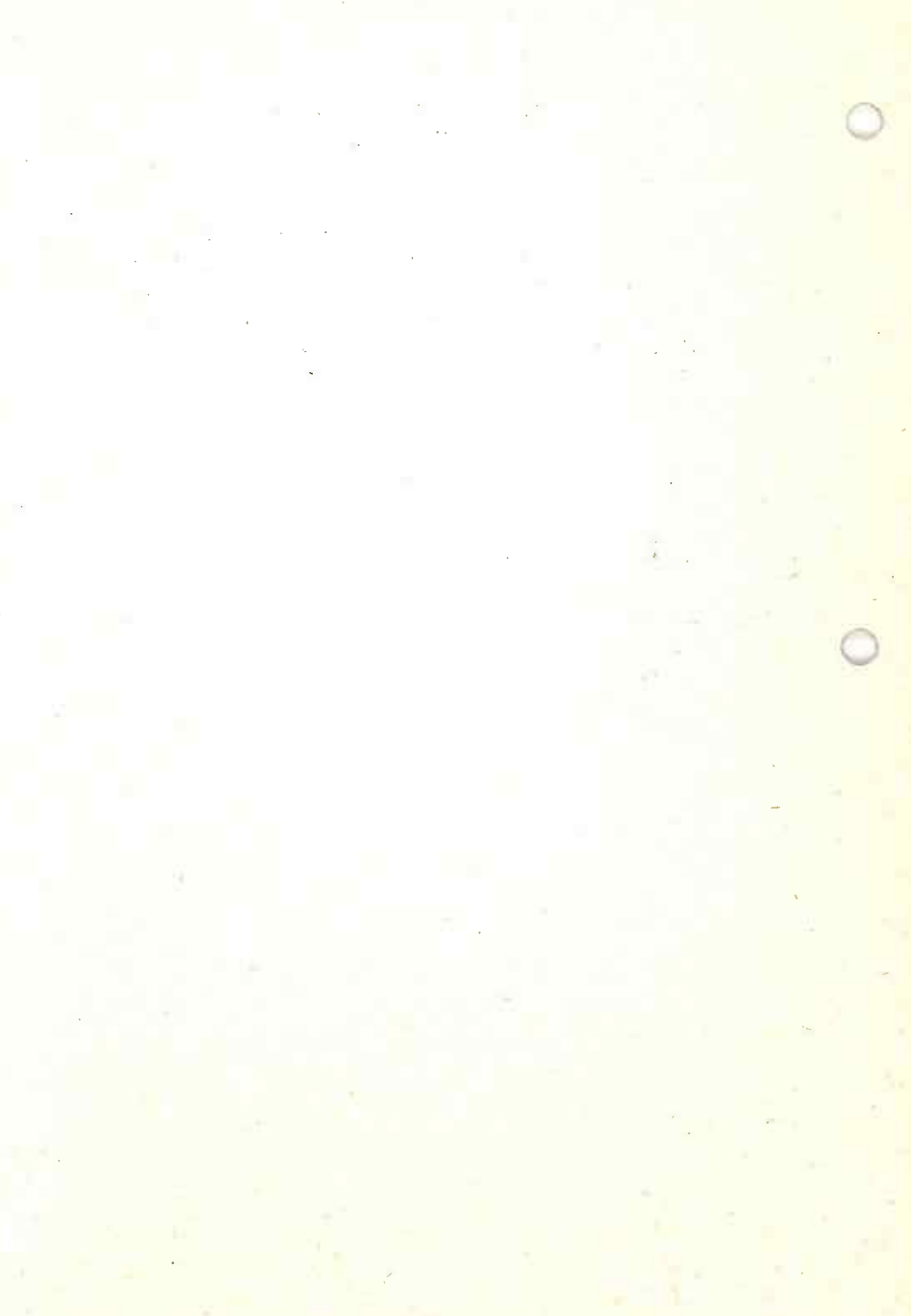
13.

Het volksgezondheidsbeleid van kabinet en fractie zou meer vanuit een eigen, samenvattende, visie moeten uitgaan.

14.

De houding van het CDA zou er meer een van actie moeten zijn. Een regelmatig overleg tussen bewindslieden, fractie en partijbestuur is nodig voor het ontwikkelen en bijstellen van een visie, hoe onze doelstellingen te realiseren en het opstellen van een strategie voor het omzetten van de visie in concreet beleid.

Utrecht, 29 september 1979.

christen democratisch appèl
postbus 85676, 2508 CJ Den Haag
tel. 070-647940